

Sygn. akt I C 195/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 marca 2022 r.

Sąd Okręgowy w Kaliszu w I Wydziale Cywilnym,

w składzie: Przewodniczący: Sędzia Małgorzata Pilarczyk

Protokolant: sekr. sąd. Joanna Matusiak

po rozpoznaniu w dniu 15 marca 2022 roku w Kaliszu

na rozprawie

sprawy z powództwa P. R. i M. R.

przeciwko (...) Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W.

o ustalenie nieważności umowy lub zapłatę

1. ustala, że umowa kredytu mieszkaniowego Własny K. hipoteczny nr (...) -203- (...) zawarta w dniu 19 lutego 2008 roku pomiędzy powodami P. R. i M. R. a pozwaną (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. jest nieważna,
2. zasądza od pozwanej (...) Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. na rzecz powodów P. R. i M. R. solidarnie kwotę 6 434,00 zł (sześć tysięcy czterysta trzydzieści cztery złote 00/100) tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 5 434,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sędzia Małgorzata Pilarczyk

UZASADNIENIE

Powodowie P. R. i M. R. wnieśli o ustalenie nieważności umowy kredytu mieszkaniowego Własny K. hipoteczny nr (...) -203- (...) z dnia 19 lutego 2008r. zawartej pomiędzy powodami a pozwanym (...) Bankiem (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W., na podstawie art. 58 k.c. w zw. z art. 69 ustawy Prawo bankowe, albo o unieważnienie ww. umowy na podstawie art. 12 ust. 1 pkt 4 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym w zw. z art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe,

ewentualnie w przypadku nieuznania wskazanych żądań powodowie wnieśli o:

- zasądzenie od pozwanej na rzecz powodów solidarnie kwoty 83.233,42 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia doręczenia pozwu do dnia zapłaty - wskutek uznania niektórych postanowień ww. umowy za abuzywne w rozumieniu art. 385¹ kc i tym samym bezskuteczne względem powodów;
- zasądzenie od pozwanej na rzecz powodów solidarnie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych;
- zasądzenie od pozwanej solidarnie na rzecz powodów odsetek ustawowych za opóźnienie od kwoty kosztów procesu liczonych od dnia wytoczenia powództwa do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu wskazano, iż powodowie zawarli z (...) Bankiem (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w W. umowę kredytu mieszkaniowego Własny K. hipoteczny nr (...) -203- (...) na kwotę 133 259,81 CHF.

Powodowie działali jako konsumenci, kwota kredytu została przeznaczona na zaspokojenie ich potrzeb mieszkaniowych. Umowa nie była indywidualnie uzgadniana, a jej treść nie wskazywała wysokości kredytu w walucie PLN, ani wysokości zobowiązania. W umowie nie wskazano *expressis verbis* kursu po jakim dojdzie do przeliczenia kwoty kredytu, a także kwoty jaka zostanie wypłacona.

W uzasadnieniu pozwu dokonano szczegółowej analizy wszystkich przesłanek koniecznych do uznania postanowień umowy za abuzywne (k. 4-28, 260-270).

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości, zasądzenie solidarnie od powodów na rzecz pozwanego zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz zwrotu opłaty skarbowej od złożonych dokumentów pełnomocnictw.

W uzasadnieniu wskazano, iż powodowie nie wykazali interesu prawnego w powództwie o ustalenie. Ponadto wskazano, iż przy zawieraniu umowy kredytu udzielono powodom wyczerpującej i dostatecznie zrozumiałej informacji dotyczącej istoty umowy kredytu denominowanego, ryzyka kursowego związanego z zaciąganiem zobowiązań w obcej walucie, jak również mechanizmu przeliczeń walutowych, czy możliwości spłaty rat kredytu bezpośrednio w walucie (...).

Pozwany zaprzeczył, aby powodowie nie mieli wpływu na treść postanowień Umowy kredytu, aby umowa kredytu nie określała kwoty kredytu, aby umowa była sprzeczna z normatywnym wzorcem umowy o kredyt bankowy (art. 69 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku - Prawo bankowe) lub jakimikolwiek innymi przepisami prawa lub zasadami współżycia społecznego, czy naturą stosunku zobowiązaniowego, a w konsekwencji, aby była w całości lub w jakiegokolwiek części nieważna, aby postanowienia Umowy kredytu, w szczególności te kwestionowane przez powodów (§ 4 ust. 2 C.O.U. oraz § 22 ust. 2 pkt 1 i 3 C.O.U.) kształtowały prawa i obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając przy tym ich interesy (klauzule abuzywne).

Wbrew twierdzeniom powodów, kursy walutowe określone w tabeli kursów walut Banku, znajdujące zastosowanie do przeliczeń walutowych związanych z wykonywaniem Umowy kredytu, nie były ustalane arbitralnie (dowolnie) przez Bank; w konsekwencji pozwany nie dopuścił się wobec powodów nieuczciwych praktyk rynkowych w rozumieniu ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 roku o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym.

Postanowienia umowy kredytu, na podstawie którego Bank przeliczał kwotę wypłacanego kredytu na PLN - podobnie jak postanowienia dotyczące przeliczenia spłacanych w PLN rat - nie musiały mieć zastosowania w relacji z powodami, każdy klient pozwanego, w tym powodowie, uprawnieni byli do negocjacji kursu na etapie wypłaty kredytu (k. 58-107, 273-295).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powód (...) Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. jest wpisany do Rejestru Przedsiębiorców prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy, XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem (...).

Powodowie P. R. i M. R. działając jako konsumenci, wystąpili w dniu 6 lutego 2008 r. do pozwanego z wnioskiem o udzielenie kredytu mieszkaniowego z przeznaczeniem na budowę domu jednorodzinnego położonego w R. przy ulicy (...) na działce nr (...). Jako wnioskowaną walutę kredytu wskazano franka szwajcarskiego.

We wniosku kredytowym zawarto oświadczenia kredytobiorców o nieskorzystaniu z oferty kredytu w złotych i wyborze kredytu w walucie wymiennej, o zapoznaniu się z ryzykami wynikającymi z możliwości zmiany oprocentowania i kursu waluty, w tym możliwości zmiany wysokości zobowiązania (że w przypadku wzrostu kursu walut podwyższeniu ulega zarówno rata kredytu jak i kwota zadłużenia), świadomości tego ryzyka. W ramach wniosku zawarto też oświadczenie, że poinformowano powodów o tym, że w przypadku kredytów w walucie wymiennej w rozliczeniach Bank stosuje ustalone przez siebie kursy walut zamieszczone w Tabeli kursów (...) S.A.

Przy wybieraniu opcji kredytu pracownicy banku zapewniali powodów, że kredyt we frankach jako korzystny, zapewniali o stabilności waluty. Powodom pokazano wstępną kalkulację kredytu, ale nie poinformowano w jaki sposób będzie wyliczona wysokość rat. Symulacja spłaty uwzględniała wysokość spłaty raty w złotych i we frankach.

(dowód: opis KRS k. 111-124; wniosek kredytowy wraz z załącznikami k. 125-126; oświadczenie z dnia 6 lutego 2008 r.- k; 127; zeznania świadka M. T. nagranie 01:06:47- 01:32:32 płyta k. 256; zeznania świadka R. H. nagranie 01:32:32-02:20:54 płyta k. 256; zeznania świadka D. S. nagranie 00:01:22- 00:54:29 płyta k. 391; zeznania powoda P. R. nagranie 00:07:54-01:02:33 płyta k. 256, nagranie 00:03:38-00:30:05 płyta k. 409; zeznania powódki M. R. nagranie - 00:30:05 00:38:13. płyta k. 409)

W dniu 19 lutego 2008 roku powodowie zawarli z (...) Bankiem (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w W. umowę kredytu mieszkaniowego Własny K. hipoteczny nr (...) -203- (...), na podstawie której Bank udzielił powodom kredytu denominowanego do waluty obcej na kwotę 133 259,81 CHF.

Zawarta przez strony Umowa kredytu składała się z dwóch części: Części Szczegółowej Umowy oraz Części Ogólnej Umowy i stanowiła wzorzec stosowany przez bank, na którego zapisy powodowie nie mieli żadnego wpływu. Nie było możliwości negocjowania żadnych punktów umowy.

Zgodnie z § 4 ust. 1 pkt. 2 Części Ogólnej Umowy: kredyt był wypłacany w walucie polskiej - na finansowanie zobowiązań w Rzeczypospolitej Polskiej.

W § 4 ust. 2 Części Ogólnej Umowy, wskazano że w przypadku wypłaty kredytu albo transzy w walucie polskiej, stosowano kurs kupna dla dewiz obowiązujący w (...) SA w dniu realizacji zlecenia płatniczego, według aktualnej Tabeli kursów.

W paragrafie 1 części ogólnej zawierającej definicje pojęć używanych w umowie wskazano, iż Tabela kursów to tabela kursów (...) obowiązująca w chwili dokonywania przez (...) S.A. określonych w umowie przeliczeń kursowych, dostępna w (...) S.A. oraz na stronie internetowej (...) S.A.

(dowód: umowa kredytu mieszkaniowego Własny K. hipoteczny nr (...) -203- (...) k. 35-41, zeznania powoda P. R. nagranie 00:07:54-01:02:33 płyta k. 256, nagranie 00:03:38-00:30:05 płyta k. 409; zeznania powódki M. R. nagranie - 00:30:05 00:38:13. płyta k. 409)

Umowa została zawarta na okres 360 miesięcy, powodowie korzystali z okresu karencji w spłacie kredytu do dnia 31 grudnia 2008r. Spłata kredytu następowała w malejących ratach kapitałowo-odsetkowych.

W §22 ust. 2 pkt 1 Części Ogólnej Umowy, wskazano, że w przypadku dokonywania spłat zadłużenia Kredytobiorcy z (...) środki z rachunku będą pobierane w walucie polskiej w wysokości stanowiącej równowartość kwoty kredytu lub raty spłaty kredytu w walucie wymiennej, w której udzielony jest kredyt, przy zastosowaniu kursu sprzedaży dla dewiz, obowiązującego w (...) SA w dniu, o którym mowa w § 7 ust. 5 (...), według aktualnej Tabeli kursów. W przypadku spłaty kredytu z rachunku technicznego - środki z rachunku będą pobierane w walucie kredytu w wysokości stanowiącej kwotę kredytu lub raty. Wpłaty dokonywane na rachunek techniczny w walucie innej niż waluta kredytu, będą przeliczane na walutę kredytu przy zastosowaniu kursów kupna/sprzedaży dla walut, obowiązujących w (...) SA według aktualnej Tabeli kursów.

Kredyt został zabezpieczony hipoteką zwykłą w kwocie 133 259,81 CHF i hipoteką kaucyjną do kwoty 35 980,15 CHF na nieruchomości położonej w R. przy ulicy (...), dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...).

Kredyt jest oprocentowany wg zmiennej stopy procentowej. W dniu sporządzenia umowy oprocentowanie wynosiło 4,41 p.p. w stosunku rocznym. Na oprocentowanie kredytu składa się stawka referencyjna LIBOR 3M i stała marża banku, która wynosi 1,65 p.p. (§2 ust. 6 i 8 Części Szczegółowej Umowy). Zgodnie z §2 ust. 7 Części Szczegółowej

Umowy marża banku zostaje podwyższona o 0,9 p.p. do dnia przedłożenia w (...) S.A. dokumentu potwierdzającego dokonanie prawomocnego wpisu hipotek.

Kredyt został wypłacony w trzech transzach w złotych polskich:

- I transza w dniu 20 lutego 2008r. w wysokości 82 336,50 PLN, co po kursie przeliczenia 1 CHF = 2,1698 PLN, co stanowiło 37.946,58 CHF;

- II transza w dniu 17 marca 2008r. w wysokości 82.336,50 PLN, co po kursie przeliczenia 1 CHF = 2,2538 PLN, co stanowiło 36.532,30 CHF;

- III transza w dniu 14 kwietnia 2008r. w wysokości 121.934,09 PLN, co po kursie przeliczenia 1 CHF = 2,1225 PLN, co stanowiło 57.448,33 CHF.

(dowód: umowa kredytu mieszkaniowego Własny K. hipoteczny nr (...) -203- (...) k. 35-41; zaświadczenie Banku z dnia 5 września 2019 r. k. 42; dyspozycje wypłat k. 148-150)

W dniu zawierania umowy kredytu obowiązujące w pozwanym banku procedury dotyczące umów o kredyt mieszkaniowy „Własny K. hipoteczny”, zakładały że pracownicy Banku zobligowani byli do informowania klientów o ryzykach związanych z kredytem denominowanym w walucie obcej, wyjaśnienia mechanizmu i zasad przeliczeń walutowych oraz przedstawienia klientom symulacji spłaty kredytu w różnych wariantach walut.

(dowód: pismo okólne nr (...) wraz z załącznikiem k. 128-134. ; pismo okólne nr (...) k. 135-139)

Od 1 lipca 2006 roku w Banku obowiązywała pisemna broszura pt. Dla kredytobiorców zaciągających kredyty hipoteczne, informacja o ryzyku stopy procentowej oraz ryzyku walutowym dla klientów Banku.

(dowód: informacja o ryzyku kursowym i ryzyku stopy procentowej dla kredytobiorców zaciągających kredyty hipoteczne z 2006 r. k. 140-141; informacje o ryzyku kursowym i ryzyku stopy procentowej dla kredytobiorców zaciągających kredyty hipoteczne na kolejne lata k. 142-147; zeznania świadka D. S. nagranie 00:01:22- 00:54:29 płyta k. 391)

Powodowie dokonywali spłaty kredytu poprzez wpłacanie środków na prowadzony dla nich rachunek ((...)) w PLN, z którego bank potrącał wierzytelności pieniężne z tytułu udzielonego kredytu. Pobierana kwota w złotówce była przewalutowana z PLN na (...), w sposób określony w § 22 ust. 2 pkt Części Ogólnej Umowy przy tj. przy zastosowaniu kursu sprzedaży dla dewiz, obowiązującego w (...) SA w dniu, o którym mowa w §7 ust. 5 (...), według aktualnej Tabeli kursów"

(dowód: umowa kredytu mieszkaniowego Własny K. hipoteczny nr (...) -203- (...) k. 35-41; harmonogram spłat k.42v-46; zawiadomienia o wysokości rat k. 161-203; zeznania powoda P. R. nagranie 00:07:54-01:02:33 płyta k. 256, nagranie 00:03:38-00:30:05 płyta k. 409; zeznania powódki M. R. nagranie - 00:30:05 00:38:13.płyta k. 409)

W dniu 23 listopada 2011 roku zawarły aneks do Umowy kredytu, w ramach którego powodowie wyrazili wolę na dokonywanie spłaty rat kredytu bezpośrednio w walucie kredytu, za pośrednictwem rachunku walutowego. Ponadto, w treści aneksu strony dodatkowo uzgodniły zasady ustalania kursów walut i spreadu walutowego w Banku.

Od chwili zawarcia aneksu powodowie spłacają kredyt we frankach, kupując je uprzednio w kantorze po korzystniejszym, aniżeli bankowy kursie.

(dowód: aneks do umowy kredytu k. 160; zeznania powoda P. R. nagranie 00:07:54-01:02:33 płyta k. 256, nagranie 00:03:38-00:30:05 płyta k. 409; zeznania powódki M. R. nagranie - 00:30:05 00:38:13.płyta k. 409)

Sąd dokonał następującej oceny dowodów:

Wiarygodność dokumentów prywatnych złożonych przez strony nie była kwestionowana, przy czym dokumenty na kartach 203-230 nie miały żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Nadto ustalenie, iż kwestionowane przez powodów postanowienia umowne nie zostały z nimi indywidualnie uzgodnione, Sąd oparł na domniemaniu prawnym wyrażonym w art. 385¹ § 3 zd. 2 k.c. Pozwany, nie przedstawił dowodów, które wzmuszyłyby powyższe domniemanie [art. 385¹ § 4 k.c.]. Wręcz przeciwnie, wiarygodne zeznania powodów oraz przesłuchanych świadków, utwierdziły Sąd w przekonaniu, że w sprawie nie miały miejsce negocjacje stron umowy co do kluczowych dla tego postępowania zapisów badanej umowy.

Sąd, na podstawie art. 235 zn. 2 § 2 i 5 k.p.c., pominął wniosek dowodowy dopuszczenia dowodu z opinii biegłego z zakresu rachunkowości. Przeprowadzenie przedmiotowego dowodu byłoby konieczne w sytuacji nieuwzględnienia żądania głównego, a w przeciwnym wypadku, tak jak w realiach niniejszej sprawy, jego przeprowadzenie było zbyteczne i zmierzałoby jedynie do przedłużenia postępowania.

Sąd zważył:

Warunkiem koniecznym powództwa o ustalenie jest interes prawny, rozumiany jako potrzeba ochrony sfery prawnej powoda, którą może uzyskać przez samo ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa.

O interesie prawnym w rozumieniu art. 189 k.p.c. można mówić wówczas, gdy występuje stan niepewności, co do istnienia prawa lub stosunku prawnego, a wynik postępowania doprowadzi do usunięcia tej niejasności i zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, definitywnie kończąc trwający spór albo prewencyjnie zapobiegając powstaniu takiego sporu w przyszłości. (por: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2011 r., II PK 295/10, LEX nr 1171203, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 24 października 2018 r., VI ACa 741/17, LEX 2617874).

Z uwagi na powyższe należy stwierdzić, że powodowie mają interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie nieważności umowy, gdyż wyrok w sprawie o zapłatę nie zakończyłby definitywnie sporu między stronami, gdyż nie dotyczyłby świadczeń jeszcze niespełnionych, a wciąż istniałby stan niepewności co do stosunku prawnego łączącego strony i obowiązku stosowania się do postanowień umowy, lub ewentualnych rozliczeń między stronami na wypadek stwierdzenia nieważności umowy.

Zgodnie z treścią art. 69 ust. 1 z dnia 29 sierpnia 1997 roku „prawa bankowego” (w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia przez strony umowy kredytu), przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy określoną sumę środków pieniężnych, natomiast kredytobiorca jest zobowiązany korzystać z kwoty kredytu „na warunkach określonych w umowie”, zwrócić kwotę wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami i zapłacić prowizję (określoną w umowie kredytowej). Stosownie do ust. 2 art. 69 „prawa bankowego” umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: strony umowy, kwotę i walutę kredytu, cel, na który kredyt został udzielony, zasady i termin spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

Bank zobowiązany jest do oddania do dyspozycji drugiej strony kwoty kredytu, a jednocześnie staje się uprawniony do uzyskania spłaty oddanej do dyspozycji kredytobiorcy kwoty. Z kolei kredytobiorca ma prawo domagać się od banku wypłaty kredytu, a potem obciąża go obowiązek zwrotu oddanej do jego dyspozycji kwoty. Wobec nałożenia na kredytobiorcę obowiązku zapłacenia bankowi odsetek oraz prowizji, które mają charakter wynagrodzenia za korzystanie ze środków pieniężnych banku, umowa kredytu jest odpłatna. Jest też umową konsensualną, czyli dochodzi do skutku w wyniku samego uzgodnienia przez strony jej podstawowych postanowień. Przedmiotem kredytu musi być określona kwota pieniężna. W umowie muszą być też określone zasady spłaty sumy kredytu.

W momencie zawierania spornej umowy kredytowej, w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 roku „prawo bankowe”, nie istniały przepisy dotyczące kredytów denominowanych i indeksowanych, a zatem ustawa ta nie przewidywała możliwości udzielania tego typu kredytów. W związku z brakiem legalnej definicji kredytu denominowanego, powszechnie uznaje się, że kredyt denominowany do waluty obcej jest kredytem złotowym, a jedynie jego kwota odnoszona jest do waluty obcej. Sąd podziela w tym zakresie stanowisko Sądu Okręgowego w Warszawie zawarte w wyroku z dnia 10 grudnia 2019 roku, w uzasadnieniu którego wskazuje, że „kredyt taki (denominowany) jest kredytem złotowym, z tym, że na skutek denominacji lub indeksacji, saldo kredytu wyrażane jest w walucie obcej, do której kredyt został denominowany lub indeksowany. W wykonaniu umowy o kredyt denominowany wszelkie operacje z walutą wykonywane są jedynie "na papierze", dla celów księgowych, natomiast do faktycznego transferu wartości dewizowych w którąkolwiek stronę nie dochodzi. Do faktycznego pojawienia się waluty obcej w relacji pomiędzy kredytobiorcą i bankiem może dojść dopiero w przypadku uzgodnienia przez strony, że kredytobiorca będzie spłacał kredyt w walucie, do której został on denominowany” (por: Wyrok SO w Warszawie z 10.12.2019 r., XXIV C 928/18, LEX nr 2774415).

W realiach niniejszej sprawy strony zawarły umowę kredytu denominowanego. W takim kredycie wysokość zadłużenia konsumenta określona jest w walucie obcej, lecz wypłata środków następuje w polskich złotych, po przeliczeniu według określonego przez strony kursu, a zatem kredyt zaciągnięty przez strony jest de facto kredytem złotowym.

Powodowie w żądaniu głównym domagali się ustalenia, że umowa kredytu mieszkaniowego Własny K. hipoteczny nr (...) -203- (...) z dnia 19 lutego 2008r. zawarta pomiędzy powodami a pozwanym (...) Bankiem (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. jest nieważna w związku z istnieniem w jej treści abuzywnych zapisów wskazanych w pozwie, a których wyeliminowanie spowoduje, że umowa nie może być dalej wykonywana.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

W myśl art. 385¹ § 2 k.c., jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 tego artykułu nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Stosownie do treści art. 385¹ § 3 k.c., niezgodnione indywidualnie są natomiast te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. Zgodnie zaś z art. 385¹ § 4 k.c., ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje. Podkreślić należy, że art. 385¹ k.c. stanowi implementację art. 3 dyrektywy Rady Wspólnot Europejskich 93/13/EWG z dnia 05 kwietnia 1993 roku „w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich” (Dz. Urz. WE L Nr 95, s. 29 ze zm.), który stanowi, że warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe, jeśli stoją w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy, praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta.

Z przytoczonych regulacji wynika, że aby określone postanowienie umowy mogło zostać uznane za niedozwolone, muszą zostać spełnione cztery warunki: 1) umowa musi być zawarta z konsumentem, 2) postanowienie umowy nie zostało uzgodnione indywidualnie, 3) postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, 4) postanowienie sformułowane w sposób jednoznaczny nie dotyczy głównych świadczeń stron.

W przedmiotowej sprawie wątpliwości nie budzi okoliczność, że zawierając z pozwanym umowę kredytową, powodowie posiadali status konsumenta.

Dyspozycja art. 22¹ k.c. definiuje konsumenta jako osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Powodowie złożyli wniosek o udzielenie

kredytu na sfinansowanie budowy domu mieszkalnego. Umowa nie dotyczyła jakiegokolwiek działalności gospodarczej nawet w sposób pośredni.

Strona powodowa wykazała brak indywidualnych uzgodnień postanowień umowy. W art. 385¹ § 4 k.c., ustawodawca wprowadził „domniemanie” braku indywidualnych uzgodnień postanowień umowy w przypadku, gdy postanowienie umowy zostało zaczerpnięte z wzorca umowy. Umowa będąca przedmiotem sprawy została zawarta na wzorcu (formularzu). Pozwany zaoferował powodowi „gotowy produkt”, co wskazuje, iż pozwany opierał się na gotowym wzorcu. Powodowie nie mieli żadnego wpływu na treść postanowień umowy, w tym tych regulujących kwestię przeliczania samego kredytu, jak i wartości poszczególnych rat kredytowych przeliczanych według kursów ustalonych w tabeli kursów banku. W sposób jednoznaczny w powyższej kwestii wypowiedział się Sąd Apelacyjny w Warszawie stwierdzając w wyroku z dnia 20 maja 2015 r. sygn. akt VI ACa 995/14, że postanowieniem indywidualnie uzgodnionym w myśl przepisu art. 385¹ § 1 k.c. nie jest postanowienie, którego treść konsument mógł negocjować, lecz takie postanowienie, które rzeczywiście powstało na skutek indywidualnego uzgodnienia, co potwierdza, że potencjalna możliwość wywarcia wpływu przez konsumenta na treść postanowienia nie wystarcza by uznać je za indywidualnie uzgodnione. Warunkiem koniecznym (choć niewystarczającym) ustalenia, iż postanowienie umowne zostało indywidualnie uzgodnione z konsumentem, jest przedstawienie przez przedsiębiorcę dowodu, iż treść tego postanowienia była przedmiotem negocjacji z konsumentem, mając przy tym na uwadze, iż zgodnie z art 3 ust. 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG fakt, że niektóre postanowienia umowy były negocjowane indywidualnie, nie wyłącza uznania innych jej postanowień za nieuzgodnione indywidualnie, zwłaszcza jeżeli ogólna ocena umowy wskazuje na to, że została ona sporządzona na podstawie uprzednio sformułowanego wzorca.

W tej sytuacji to na pozwanym spoczywał obowiązek wykazania, że postanowienia dotyczące odesłania do sporządzonych przez niego tabel kursowych, były przedmiotem indywidualnych uzgodnień pomiędzy stronami, jednak bank obowiązkowi temu nie sprostał.

Treść umowy była elementem wzorca umowy i została powodowi narzucona przy jej zawieraniu. Powodowie nie mieli wpływu na brzmienie umowy, w tym kryteria ustalenia wartości tabel. Zapisy umowy nie podlegały negocjacom. Klienci pozwanego banku, w tym powodowie, albo podpisywali umowy według zaproponowanego wzorca, albo nie podpisywali ich w ogóle.

Przechodząc do dalszych rozważań Sąd wskazuje, iż kwestionowane postanowienia umowy kształtowały obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy. Umowa przewidywała dwa rodzaje kursów - kurs kupna do ustalenia wysokości kredytu, którą należy wypłacić w PLN oraz - kurs sprzedaży do ustalenia wysokości kolejnych rat spłaty w PLN. Mechanizm przeliczenia waluty (...) na PLN oraz z PLN na (...) według kursu ustalonego samodzielnie przez pozwanego banku w tabeli kursów był nieokreślony i niemożliwy do zweryfikowania w zakresie jego prawidłowości przez kontrahentów banku - powodów. Kryteria ustalania przez bank kursu nie odwoływały się do obiektywnych wskaźników. Bank mógł jednostronnie dokonywać zmian tabeli kursów, według której obliczana była wysokość zobowiązania kredytobiorcy, który był zdany na wartości wynikające z Tabeli, które nie spełniały warunku obiektywności. Umowa nie przedstawiała w sposób przejrzysty konkretnych działań mechanizmu wymiany waluty (...), tak by kredytobiorca był w stanie samodzielnie oszacować konsekwencje ekonomiczne.

Bankowi pozostawiona została dowolność w zakresie wyboru kryteriów ustalania kursu (...) w swoich tabelach kursowych, a przez to kształtowania wysokości zobowiązań klientów, których kredyty wyrażone były w (...). Sposób ustalania kursu danej waluty wpływa bezpośrednio na wysokość zobowiązania konsumenta, zaś bank konstruując umowę przyznał sobie prawo do jednostronnego regulowania wysokości rat kredytu denominowanego w (...).

Wyłącznie od arbitralnej decyzji banku zależało jaka suma pieniędzy z tytułu zawartej umowy kredytu ostatecznie trafi do rąk powodów i jaka ostatecznie zostanie spłacona.

W judykaturze utrwalony jest już pogląd, że zapisy o takim znaczeniu mają niedozwolony charakter, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (por. np. uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18 i przywołane tam orzecznictwo). Wysokość kredytu wyrażonego w walucie obcej do wypłaty w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej, będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej, zależą bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy.

Reasumując wskazać należy, iż konstrukcja umowy, w której to jedna strona ma prawo do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy, prowadzi do wniosku, że postanowienia dotyczące kursu waluty właściwego dla wzajemnych rozliczeń stron są sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszają rażąco interesy powodów w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy (art. 385 2 k.p.c. – por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17).

Takie rozwiązania dawały bowiem Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerwania na powodów całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty wymiennej i pozostawiały mu całkowitą swobodę w zakresie ustalania wysokości ich zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu.

W obowiązującej na gruncie prawa polskiego konstrukcji zobowiązania umownego jako stosunku prawnego pomiędzy formalnie równorzędnymi podmiotami nie ma miejsca na przyznanie jednej ze stron zobowiązania możliwości jednostronnego, władczego oddziaływania na pozycję drugiej strony, a w szczególności na wysokość świadczenia albo kształt zobowiązania jednej ze stron (por. uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z 22 maja 1991 r., sygn. III CZP 15/91, wyrok Sądu Najwyższego z 22 maja 2014 r., sygn. IV CSK 597/13)

Ubocznie należy wskazać, iż uniemożliwienie jednostronnego regulowania stosunku zobowiązaniowego przez bank stało się przedmiotem nowelizacji „prawa bankowego”. Ustawą o zmianie ustawy - prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw z 29 lipca 2011 r. (Dz. U. Nr 165, poz. 984), która weszła w życie 26 sierpnia 2011 r., dodano w art. 69 ust. 2 punkt 4a) zapis, zgodnie z którym umowa o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, powinna określać szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu. Ponadto do art. 69 dodano ust. 3, zgodnie z którym w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, kredytobiorca może dokonywać spłaty rat kapitałowo-odsetkowych oraz dokonać przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie.

Rażące naruszenie interesów konsumenta to z kolei nieusprawiedliwiona dysproporcja praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym. Taka dysproporcja występowała w realiach niniejszej sprawy w zakresie przeliczenia kwoty kredytu i rat dokonywanego w odniesieniu do kursu (...) określonego w tabeli sporządzanej przez pozwanego.

Dokonując dalszej oceny kwestionowanych zapisów pod kątem ich abuzywności Sąd wskazuje, iż mimo, że wymienione odnoszą się do świadczeń stanowiących świadczenie główne, to mogą zostać uznane jako abuzywne z uwagi na to, że nie zostały określone w sposób jednoznaczny.

Ustawodawca nie określił, co należy rozumieć przez sformułowanie "główne świadczenia stron" wskazane w art. 385¹ § 1 k.c., ale niewątpliwie są to takie elementy konstrukcyjne umowy, bez których uzgodnienia nie doszłoby do jej zawarcia. Pojęcie to z pewnością należy interpretować w nawiązaniu do elementów przedmiotowo istotnych umowy. Powodowie kwestionowali zapisy umowy dotyczące sposobu wypłaty kredytu i rozliczania wpłat dokonywanych na rzecz pozwanego tytułem spłaty zaciągniętego zobowiązania. Pojęcie "głównych świadczeń stron" w odniesieniu do umowy kredytu należy rozpatrywać w kontekście art. 69 ust. 1 ustawy prawo bankowe, zawierającego essentialia negotii tej umowy. Analizując kwestionowane w toku niniejszego postępowania postanowienia umowne w odniesieniu

do dyspozycji tego przepisu stwierdzić należy, że miały one wpływ na wysokość kwoty wypłaconej w złotych oraz na wysokość poszczególnych spłacanych rat. Co do omawianych zapisów umownych o tym, że są to świadczenia główne świadczy fakt, że dotyczą one sposobu spełnienia przez pozwanego świadczenia w postaci wypłaty kwoty kredytu oraz sposobu spełniania przez kredytobiorcę świadczenia w postaci spłaty rat kredytu. Bez tych zapisów strony nie mogłyby spełnić swych świadczeń głównych, zatem podstawowe cele umowy nie mogłyby być zrealizowane.

Odnosząc się do przesłanki niejednoznaczności postanowień dotyczących kursów używanych do przeliczenia zobowiązań stron należało mieć na uwadze, że postanowienie jednoznaczne to nie tylko takie, które jest zrozumiałe pod względem gramatycznym, ale też takie, które zarazem jest przejrzyste pod względem konsekwencji ekonomicznych, jakie z niego wynikają, w szczególności w powiązaniu z innymi postanowieniami umownymi. (tak Sąd Okręgowy w Warszawie w wyroku z dnia 16 grudnia 2020 roku w sprawie sygn. akt I C 822/20).

W realiach niniejszej sprawy, na chwilę zawierania umowy kredytu, postanowienia umowne, o czym była mowa wyżej, w żaden sposób nie precyzowały sposobu ustalania kursu walut poprzez stronę pozwaną, pozostawiając w tym zakresie nieograniczoną swobodę kredytodawcy.

Wobec powyższego, w niniejszej sprawie, istnieją podstawy do uznania, że postanowienia umowy w zakresie w jakim przewidują przeliczanie należności kredytowych według kursów ustalonych w tabeli sporządzonej przez pozwaną bank mają charakter abuzywny.

W świetle art. 385¹ § 1 k.c., postanowienia dotknięte abuzywnością „nie wiążą konsumenta”. Należy stwierdzić, że dane postanowienia przestają wiązać już w chwili zawarcia umowy. Ocena tego, czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.) powinna być dokonywana według stanu z chwili zawarcia umowy (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, L.).

Ustalenie, że określone klauzule zapisy umowne nie wiążą konsumenta, skutkuje powstaniem swego rodzaju „luki” w łączącym strony stosunku umownym, która w zasadzie nie może zostać uzupełniona przez Sąd poprzez zmianę tej klauzuli umownej (np. poprzez ustalenie, że w przypadku postawienia w stan wymagalności zadłużenia kredytowego wyrażonego w (...), jego przeliczenie nastąpi według oznaczonego kursu (...) ustalonego przez NBP). W wyroku z dnia 14 czerwca 2012 roku (C-618/10, B. E. de (...) S.A. przeciwko J. C., Legalis numer 483548) Trybunał Sprawiedliwości wskazał, że w świetle art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, sądy krajowe są zobowiązane wyłącznie do zaniechania stosowania nieuczciwego warunku umownego, aby nie wywierał on obligatoryjnych skutków wobec konsumenta, przy czym nie są one uprawnione do zmiany jego treści. W opinii Trybunału, uprawnienie to przyczyniłoby się bowiem do wyeliminowania zniechęcającego skutku wywieranego na przedsiębiorców poprzez zwykły brak stosowania takich nieuczciwych warunków wobec konsumentów. Umowa ta powinna bowiem w zasadzie nadal obowiązywać, bez jakiegokolwiek zmiany innej niż wynikająca z uchylenia nieuczciwych warunków, o ile takie dalsze obowiązywanie umowy jest prawnie możliwe zgodnie z zasadami prawa wewnętrznego. Z kolei w wyroku z dnia 30 kwietnia 2014 roku, (C-26/13, A. K., H. R. przeciwko (...), Legalis numer 966197), Trybunał stwierdził, iż art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 nie stoi na przeszkodzie temu, by sąd krajowy uchylił, zgodnie z zasadami prawa zobowiązań, nieuczciwy warunek (niedozwolone postanowienie umowne) poprzez zastąpienie go przepisem prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym.

Sąd krajowy mógłby zastąpić niedozwolone postanowienie umowne przepisem krajowym, w razie kumulatywnego spełnienia czterech przesłanek. Po pierwsze, konsekwencją bezskuteczności niedozwolonego postanowienia umownego musi być brak możliwości dalszego funkcjonowania umowy. Po drugie, w okolicznościach konkretnej sprawy rezultat w postaci braku ważności umowy musi być dla konsumenta niekorzystny. Po trzecie, w prawie krajowym musi obowiązywać przepis dyspozytywny, którym można zastąpić niedozwolone postanowienie umowne. Po czwarte, musi istnieć także odrębny przepis prawa krajowego, który pozwala sądowi krajowemu na zastąpienie niedozwolonego postanowienia umownego przepisem dyspozytywnym.

W niniejszej sprawie przesłanki te nie zostały spełnione kumulatywnie. Brak jest w prawie polskim przepisu dyspozytywnego, który pozwalałby na zastąpienie kwestionowanych zapisów umowy. Ponadto brak jest również w prawie polskim przepisu, który pozwala sądowi krajowemu na zastąpienie niedozwolonego postanowienia umownego przepisem dyspozytywnym. W szczególności wypełnienie „luki” w umowie nie może nastąpić z wykorzystaniem art. 358 k.c. w brzmieniu zawierającym zapis o kursie średnim ogłaszającym przez Narodowy Bank Polski, skoro przepis ten uzyskał takie brzmienie dopiero z dniem 24 stycznia 2009 r., a więc już po zawarciu umowy przez strony niniejszego postępowania.

W świetle powyższego należy zatem stwierdzić, że po usunięciu spornych postanowień umownych, odnoszących się do kursu waluty obcej (...), postanowienia umowy nie pozwalają na zastosowanie jakiegokolwiek innego wskaźnika, który zastąpiłby odniesienie do kursu (...). Charakter zawartej umowy, zgodny zamiar stron (art. 65 § 2 k.c.), a przede wszystkim fakt, że sporne zapisy umowy stanowiły główne świadczenia stron, nie pozwala też na wykonanie umowy bez stosowania abuzywnych zapisów umowy. W konsekwencji, skoro nie istnieje kurs waluty obcej, który można by w niniejszej sprawie zastosować, to nie można również określić, jaką kwotę konsument ma obowiązek bankowi zwrócić.

Koncepcja pozwalająca na zastąpienie postanowień umownych przewidujących przeliczenie kursów walut w oparciu o tabele kursowe banków została nadto wykluczona przez Trybunał Sprawiedliwości w pkt 62 wyroku z dnia 03 października 2019 r. (C-260/18, D.), który wprost wskazał, że „art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie wypełnieniu luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, przewidujących, że skutki wyrażone w treści czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, które nie stanowią przepisów dyspozytywnych lub przepisów mających zastosowanie, w przypadku gdy strony umowy wyrażą na to zgodę”. Ponadto Trybunał Sprawiedliwości w tym samym wyroku (pkt 45) stwierdził, iż art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż nie stoi on na przeszkodzie temu, aby sąd krajowy, po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru niektórych warunków umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i oprocentowanego według stopy procentowej bezpośrednio powiązanej ze stopą międzybankową danej waluty, przyjął, zgodnie z prawem krajowym, że ta umowa nie może nadal obowiązywać bez takich warunków z tego powodu, że ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy.

Z powyższego wynika, że umowa pozbawiona postanowień dotyczących mechanizmu denominacji nie może dalej funkcjonować w obrocie prawnym, ponieważ mechanizm ten jest jednym z głównych postanowień umowy. Ponadto brak jest też przepisów dyspozytywnych, które pozwoliłyby na uzupełnienie luk powstałych po usunięciu klauzul niedozwolonych. Ustawodawca nie przewidział, jakie normy mają wejść w miejsce wyeliminowanych klauzul abuzywnych, które ukształtowałyby prawa i obowiązki stron umowy w sposób słuszny oraz zgodny z ich wolą, nie powodując jednocześnie zmiany charakteru stosunku prawnego łączącego strony na podstawie umowy o kredyt hipoteczny. W ocenie Sądu zastępowanie klauzul niedozwolonych dyspozytywnymi przepisami, o ile takowe by istniały, stanowiłoby zachętę do dalszego stosowania klauzul abuzywnych przez nieuczciwych przedsiębiorców, którzy nie musieliby obawiać się skutków stwierdzenia nieważności. Natomiast czerpaliby maksymalne zyski z niedozwolonych postanowień umownych do momentu stwierdzenia ich abuzywności i zastąpienia obowiązującymi przepisami prawa. Jak wyżej wskazano stosowanie obowiązującego aktualnie art. 358 § 2 k.c. jest niemożliwe, skoro nie obowiązywał on w dacie zawarcia umowy, a brak jest przepisów przejściowych, które umożliwiłyby jego zastosowanie do umów zawartych wcześniej. Ponadto przepis ten odnosi się do możliwości ustalenia kursu waluty obcej w przypadku spełnienia świadczenia w walucie polskiej, natomiast nie reguluje sytuacji, w której dochodzi do przeliczenia wysokości zobowiązania z waluty polskiej na obcą.

Tym bardziej, że o możliwości „odfrankowienia” umowy kredytu, czyli utrzymania umowy kredytu w mocy bez klauzul abuzywnych i z oprocentowaniem wskazanym w umowie (np. według stawki LIBOR) krytycznie wypowiedział się także Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 11 grudnia 2019 r., w sprawie o sygn. V CSK 382/18. Sąd Najwyższy wskazał, iż możliwość wyboru pomiędzy „odfrankowaniem” a stwierdzeniem nieważności całej umowy jest uprawnieniem

konsumenta wynikającym m.in. z wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r. (sygn. C-260/18), wydanym w sprawie państwa D., ale zdaniem Sądu Najwyższego „odfrankowanie” byłoby zbyt daleko idącym przekształceniem umowy i właściwym rozwiązaniem jest orzeczenie o nieważności całej umowy kredytu. W podobnym tonie wypowiedział się także Sąd Okręgowy w Warszawie w wyroku z dnia 3 stycznia 2020 r. sygn. XXV C 2514/19.

Mając na uwadze powyższe rozważania Sąd w punkcie 1 sentencji wyroku uwzględnił powództwo główne i ustalił, że sporna umowa jest nieważna.

Uwzględnienie powództwa o ustalenie nieważności jako roszczenia głównego czyni natomiast bezprzedmiotowym odnoszenie się do roszczenia sformułowanego jako ewentualne.

O kosztach procesu, Sąd orzekł w oparciu art. 98 § 1 w zw. z § 2 pkt. 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie z dnia 22 października 2015 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 1800).

Zgodnie z art. 98 k.p.c. strona przegrywająca proces jest zobowiązana do zwrotu kosztów stronie wygrywającej, co w sprawie niniejszej oznacza, że pozwany powinien zwrócić powodom poniesione przez nich i celowe koszty dochodzenia ich praw. Po stronie powodów obejmowały one: uiszczoną opłatę od pozwu (1 000 zł), wynagrodzenie pełnomocnika wraz z opłatami od pełnomocnictwa (5 434 zł), tj. łącznie kwotę zasądzoną w pkt 2. sentencji wyroku.

Sędzia Małgorzata Pilarczyk